

Van kennisonrecht naar kennis-solidariteit in de gezondheidszorg

In dit nummer van TGE verwijst Maria van den Muijsenbergh naar CBS-cijfers waaruit blijkt dat de 20% rijkste Nederlanders zo'n kwart eeuw langer in goede gezondheid leeft dan de armste 20%. Dat laat zien dat er sprake is van forse, onrechtvaardige gezondheidsverschillen. In de analyses van deze gezondheidsongelijkheid door Van den Muijsenbergh (p.116), Horstman en Dijkstra (p.121) en de reactie erop van Haverkamp (p.127) speelt het begrip 'epistemic injustice' ('kennisonrecht') een belangrijke rol. Dat begrip is gemunt door filosofe Miranda Fricker en betekent, in haar eigen korte maar krachtige bewoordingen: "a wrong done to someone specifically in their capacity as a knower" (Fricker, 2007, p.1). Het onrecht dat mensen wordt aangedaan door niet erkend te worden in de hoedanigheid van iemand die over kennis beschikt is ook in de gezondheidszorg wijd verbreid (Carel et al, 2014). Iedereen kent getuigenissen van patiënten van wie ervaringen werden genegeerd of als irrelevant beschouwd, vanwege bijvoorbeeld sociale vooroordelen, of kent patiënten of families die niet (goed) begrepen worden door zorgprofessionals bij gebrek aan een gedeelde taal om op een betekenisvolle manier in gesprek te komen. Horstman en Dijkstra laten in hun bijdrage haarscherp zien hoe kennisonrecht zich in de publieke gezondheidszorg ontwikkeld heeft en hoe dat onrecht in stand wordt gehouden.

Hoe moeten we dergelijk kennisonrecht in de zorg aanpakken? Horstman en Dijkstra pleiten ervoor te erkennen dat wetenschappelijke en professionele praktijken niet neutraal zijn en we actief ongelijkheden moeten analyseren om ze te helpen oplossen. Bovendien is het nodig om los te komen van de (ogenschijnlijk neutrale) taal van risico's, interventies en doelgroepen om meer recht te doen aan gezondheidsverschillen als sociaal verschijnsel. Haverkamp benadrukt het belang van het serieus nemen van

ervaringskennis en gezondheidsproblemen en ongelijkheid aan te pakken door met burgers samen te werken. Van den Muijsenbergh zoekt de aanpak van het verkleinen van gezondheidsverschillen in aandacht en zorg voor de gemeenschap, in het collectieve goed. Ze pleit voor solidariteit. Van den Muijsenbergh noemt het niet, maar ik vermoed dat ze van harte in zou stemmen met wat Pot (2022) noemt 'epistemic solidarity', kennis-solidariteit. Kennis-solidariteit sluit mensen niet uit maar omvat juist praktijken waarin anderen in wie men een zekere gelijkenis herkent ondersteund worden als kenners. Dat ondersteunen en helpen van anderen gaat gepaard met kosten en moeite, dat is inherent aan solidariteit: tijd, geld, onplezierige emoties (bijv. frustratie of ongeduld) of risico's. Solidariteit – ook kennis-solidariteit – praktiseren doe je niet om er zelf beter van te worden. Een kennis-solidaire gezondheids-

zorg daagt de biomedische macht uit en vraagt soms meer tijd van zorgprofessionals, ook om samen met patiënten en burgers de kennis bloot te leggen die nodig is om ziekte te behandelen, gezondheid te bevorderen en ongelijkheid tegen te gaan. Of in de woorden van Van den Muijsenbergh (2023): "Professionele rebelsheid is nodig, soms."

Gert Olthuis

Hoofdredactie.TGE@gmail.com

Literatuur

- Carel H, Kidd JI. Epistemic injustice in healthcare: a philosophical analysis. *Medicine, Health Care and Philosophy* 2014; 17: 529-540.
- Fricker M. *Epistemic injustice. Power and the ethics of knowing*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Muijsenbergh M. van den. *Elk mens telt! Evenveel?* Nijmegen: Radboud Universiteit, afscheidsrede 29 juni 2023.
- Pot M. Epistemic solidarity in medicine and healthcare. *Medicine, Health Care and Philosophy* 2022; 25: 681-692.

NIEUWE REDACTIELEDEN GEZOCHT

Het *Tijdschrift voor Gezondheidszorg & Ethiek* (TGE) is op zoek naar een **arts en een verpleegkundige** om de redactie mee te versterken. TGE verschijnt 4x per jaar en werkt nauw samen met de Vereniging voor Filosofie en Geneeskunde (VFG). We publiceren o.a. wetenschappelijke artikelen, boekbesprekingen, interviews en opiniërende stukken (www.tijdschrifttge.nl). Ethische reflectie op gezondheid, zorg en ziekte staat in al die artikelen centraal. Een enthousiaste en breed samengestelde redactie is inhoudelijk verantwoordelijk voor TGE. We bieden:

- Verdieping van uw vak
- Ruimte om eigen ideeën (bijvoorbeeld m.b.t. artikelen of themanummers) uit te werken
- Een netwerk in medisch-ethisch Nederland en Vlaanderen
- Een breed forum van geïnteresseerde lezers

We vragen:

- Een aantoonbare affiniteit met ethische aspecten van de gezondheidszorg
- Een opbouwende kritische houding
- Een vlotte, scherpe pen
- Ongeveer 2 uur per maand van uw tijd

Geïnteresseerd? Stuur een korte motivatie + CV naar het TGE-redactie-secretariaat, t.a.v. drs. Valesca Hulsmans (Valesca.Hulsmans@radboudumc.nl). Meer info? Mail hoofdredacteur Gert Olthuis, hoofdredactie.tge@gmail.com. *Reageren kan tot 1 september 2024.*